

ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENTET

Om grunnlaget for inntektsoppgjørene 2007

Kortversjonen

Foreløpig rapport

fra

Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene

Oslo, 26. februar 2007

Forord

Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene legger her fram en foreløpig rapport, foran inntektsoppgjørene i 2007. Rapporten i endelige utgave vil foreligge i løpet av mars.

Rapporten gir oversikt over hovedtrekkene i utviklingen i lønninger og inntekter, priser og konkurranseevne mv. Det gis også anslag for prisutviklingen i inneværende år.

Rapporten bygger delvis på foreløpige anslag for 2006. Deler av rapporten vil derfor bli oppdatert i løpet av mars. Dette gjelder særlig tall for lønnsutviklingen, for forholdet mellom kvinners og menns lønn, lønn etter utdanning og lederlønn. Etter oppdateringen i mars vil rapporten bli trykket i NOU-serien.

Utvalget vil som vanlig også komme med en rapport etter inntektsoppgjørene i juni som vil redegjøre for resultater av lønnsoppgjørene i 2007, og gi oppdaterte tall for utviklingen i lønns- og inntektsfordelingen. Dette materialet offentliggjøres som en nettversjon i juni, og blir trykket i NOU-serien i mars til neste år.

Beregningsutvalget ble ved kronprinsregentens resolusjon av 5. desember 2003 gjenoppnevnt for en ny periode inntil 30. september 2007 med følgende mandat:

”Utvalget skal i tilknytning til inntektsoppgjørene legge fram det best mulige tallmessige bakgrunnsmateriale og presentere det i en slik form at uenighet partene i mellom om økonomiske forhold så vidt mulig kan unngås. Utvalget skal, når departementet ber om det, kunne klargjøre det tallmessige grunnlagsmateriale for spesielle inntektspolitiske spørsmål.

Utvalget skal legge fram oppsummeringsrapporter etter inntektsoppgjør.

Utvalgets utredninger avgis til Arbeids- og inkluderingsdepartementet.”

I tillegg til utvalgets medlemmer og sekretariatet har følgende deltatt i arbeidet med rapporten: Stein Gjerding, Arbeidsgiverforeningen NAVO, Anders Kleppe, Akademikerne, Oddbjørn Eidem, Næringslivets Hovedorganisasjon, Ivar Jørgensen og Sverre Molandsveen, Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon, Rolf Stangeland, Unio, Eirik Solberg, KS, Ørnulf Kastet, Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund, Grete Jarnæs og Anne Katrine Eide, Fornyings- og administrasjonsdepartementet, Arnulf Leirpoll, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Roger Bjørnstad, Kristian Gimming og Ayfer Storrud, Statistisk sentralbyrå.

Oslo, 26. februar 2007

Øystein Olsen
leder
Statistisk sentralbyrå

Nina Bjerkedal
Finansdepartementet

Ann Lisbet Brathaug
Statistisk sentralbyrå

Ellen Horneland
Landsorganisasjonen i Norge

Lars Haartveit
Handels- og Servicenæringens
Hovedorganisasjon

Solveig Lie
Arbeids- og
inkluderingsdepartementet

Olav Magnussen
Næringslivets Hovedorganisasjon

Synnøve Nymo
Arbeidsgiverforeningen NAVO

Erik Orskaug
Unio

Stein Reegård
Landsorganisasjonen i Norge

Jørn Skille
Fornyings- og
administrasjonsdepartementet

Tove Storrødvann
Akademikerne

Bjørn Tore Stølen
Yrkesorganisasjonenes
Sentralforbund

Per Kristian Sundnes
KS

Yngvar Tveit
Finansdepartementet

Tormod Belgum, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, sekretariatsleder

Torbjørn Eika, Statistisk sentralbyrå

Andreas Follestad, Finansdepartementet

Knut Håkon Grini, Statistisk sentralbyrå

Frank Emil Jøssund, Finansdepartementet

Reidun Grue Nerheim, Finansdepartementet

Ragnhild Nersten, Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Innhold

1. Lønnsutviklingen	5
2. Prisutviklingen	9
3. Industriens konkurransevne.....	11
4. Makroøkonomisk utvikling.....	13
5. Inntektene i husholdningene	16

1. Lønnsutviklingen¹

Gjennomsnittlig årslønnsvekst for lønnstakere under ett er anslått til 4,1 prosent fra 2005 til 2006, mot 3,3 prosent året før.

Årslønnsveksten fra 2005 til 2006 i NHO-bedrifter kan anslås til vel 3½ prosent for industriarbeidere og 4¾ prosent for industrifunksjonærer. Gjennomsnittlig lønnsvekst i dette området var 4⅓ prosent. Årslønnsveksten for HSH-bedrifter i varehandelen er anslått til 4,2 prosent. I finanstjenester, som omfatter noen flere grupper enn forhandlingsområdet bank og forsikring, er lønnsveksten anslått til 5,6 prosent. Høye bonusutbetalinger trakk opp lønnsveksten for denne gruppen også i fjor. For ansatte i staten og i kommunene kan lønnsveksten foreløpig anslås til henholdsvis 4½ prosent og 4 prosent. Anslag på årslønnsveksten i helseforetakene og i øvrige bedrifter i NAVO-området kommer utvalget tilbake til i mars.

Vedleggstabell 1 viser lønnsutviklingen for noen flere grupper.

Av tabell 1.1 framgår lønnsutviklingen i noen store forhandlingsområder det siste tiåret. Lønnsveksten var høy både i 1998 og 2002. I 1998 varierte lønnsveksten mellom 5½ og knapt 7 prosent, mens veksten i 2002 varierte mellom 5 og vel 8 prosent. Ellers i årene 1997-2004 har lønnsutviklingen for områdene i tabellen stort sett variert mellom 3 og vel 5 prosent. Unntaket er undervisningspersonell i kommunesektoren i årene fra 2000 til 2002 og helseforetakene i 2003. Den forholdsvis sterke lønnsveksten for undervisningspersonell i kommunesektoren fra 2000 til 2002 skyldes spesielle tillegg. I 2005 varierte lønnsveksten mellom 3 og vel 4 prosent med unntak av i finanstjenester hvor høye bonusutbetalinger trakk opp lønnsveksten.

Tabell 1.1 viser også gjennomsnittlig **lønnsnivå (uten overtid)** innen hvert område. Gjennomsnittlig årslønnsnivå i Norge i 2006 kan anslås til om lag kr. 360 000.

Tabell 1.2 viser årslønnsveksten det siste tiåret for alle grupper og for tre sektorer i økonomien; industrien, varehandel og offentlig forvaltning. Tabellen viser at samlet fra 1996 til 2006 har lønnsveksten vært nær den samme i alle disse tre sektorene. Imidlertid har lønnsveksten i offentlig forvaltning vært noe sterkere enn i de andre to gruppene den siste femårsperioden.

Utvalget anslår **overhenget** til 2007 til 1¾ prosent for alle grupper under ett. Dette er klart høyere enn overhenget de tre foregående år som i gjennomsnitt var på 1,2 prosent. For industriarbeidere er overhenget anslått til 1¼ prosent og for industrifunksjonærer til 2 prosent. Overhenget for ansatte i HSH-bedrifter i varehandelen er anslått til 1,2 prosent, mens det for finanstjenester er anslått til 1,4 prosent. For ansatte i staten og kommunene er overhenget foreløpig anslått til henholdsvis 2¾ prosent og 1½ prosent.

I noen tariffområder er det allerede **avtalt tillegg for 2007** som samlet sett bidrar til årslønnsveksten fra 2006 til 2007 med om lag ¼ prosentpoeng. I KS-området bidrar allerede avtalte tillegg i 2007 med 1⅓ prosentpoeng til årslønnsveksten fra 2006 til 2007, mens slike tillegg bidrar med 1¼ prosentpoeng i helseforetakene.

¹ Se vedlegg 1 for omtale av lønnsbegreper og grunnlaget for beregning av årslønnsvekst

Tabell 1.1 Årslønnsvekst fra året før i prosent for noen store forhandlingsområder. Per årsverk

	NHO-bedrifter i industrien					Kommuneansatte				
	Industri i alt	Industri-arbeidere	Industri-funksjonærer ¹	HSH-bedrifter i varehandel ²	Finanstjenester ³	Statsansatte	Kommuneansatte i alt ⁵	Undervisningspersonell ⁴	NAVO-bedrifter	
								Helseforetakene	Øvrige bedrifter	
1997	4,1	3,7	4,7	4,1	-	4,3	3,9	4,0	-	-
1998	6,1	5,6	6,8	6,1	-	6,4	5,9	5,8	-	-
1999	4,7	4,7	4,7	4,9	5,1	4,7	5,0	4,5	-	-
2000	4,6	4,5	4,7	4,5	5,3	4,6	4,0	6,0	-	-
2001	5,1	4,9	5,3	4,8	4,7	4,2	3,5	7,8	-	-
2002	5,6	5,0	6,1	5,0	6,2	5,9	6,0	8,2	5,3	5,5
2003	4,0	3,5	4,6	4,4	4,5	4,3	4,4	5,4	7,0 ⁶	3,8
2004	3,8	3,6	3,8	3,5	4,0	3,7	3,8 ⁸	3,2 ⁷	3,0 ⁹	3,4
2005	4,0	3,4	4,3	3,9	7,7 ¹⁰	3,4	3,4	3,0 ⁷	3,3 ⁹	3,6
2006	4½	3½	4¾	4,2	5,6 ¹⁰	4½	4	-	-	-
1996-2001	27,1	25,7	29,1	26,8	-	26,6	24,4	31,4	-	-
Gj. sn. per år	4,9	4,7	5,2	4,9	-	4,8	4,5	5,6	-	-
2001-2006	23,7	20,5	25,9	22,8	31,3	23,8	23,5	-	-	-
Gj. sn. per år	4,3	3,8	4,7	4,2	5,6	4,4	4,3	-	-	-
Lønn 2005, per årsverk	368 200	306 600	454 500	-	-	350 600	316 700	368 000	-	330 000
Lønn 2005, heltidsansatte	-	-	-	318 300	431 800	-	-	-	366 800	-
Antall årsverk	173 000	97 000	76 000	68 000	28 000 ¹¹	119 000	316 000	83 000	85 000	48 000

¹ For industrifunksjonærer er lønnsveksttallene for heltidsansatte i perioden 1996-2001 og per årsverk i årene etterpå.

² Lønnsveksttallene er for heltidsansatte.

³ Forretnings- og sparebanker og forsikringsvirksomhet som omfatter noen flere grupper enn forhandlingsområdet bank og forsikring. Lønnsveksttallene er for heltidsansatte.

⁴ Kompensasjon for endringer i særavtalen om arbeidstid (skolepakke I) trakk opp lønnsveksten med 1,4 prosentpoeng i 2000 og 1,8 prosent i 2001. I hovedtariffoppgjøret i 2000 ble det avtalt at de 2 ekstra feriedagene både i 2001 og 2002 tas ut i penger i stedet for redusert tilstedeværelsesplikt. Dette utgjør ett lønnstrinn eller vel 1½ prosentpoeng som bidrag til lønnsveksten i 2001. Skolepakke II trakk opp lønnsveksten med om lag 3 prosentpoeng i 2002 og om lag 1¼ prosentpoeng i 2003.

⁵ Omfatter ansatte i kommunene, fylkeskommunene og andre virksomheter som er medlemmer i KS, herunder bedriftsmedlemmer.

⁶ Legene trakk opp lønnsveksten med 2 prosentpoeng.

⁷ Omfatter undervisningsstillinger med hovedsakelig sentral lønnsdannelse (ekskl. Oslo kommune).

⁸ Omfatter også stillinger med hovedsakelig lokal lønnsdannelse og undervisningsstillinger med hovedsakelig sentral lønnsdannelse.

⁹ Heltidsansatte.

¹⁰ Høye bonusutbetalinger trakk opp lønnsveksten både i 2005 og 2006.

¹¹ Heltidsansatte

Brudd: I HSH-bedrifter i varehandel omfatter tallet for 1999 ansatte i identiske bedrifter, dvs. bedrifter som er med i statistikken både i 1998 og 1999. Under finanstjenester er forsikring også inkludert fra og med 2003, mens området tidligere bare omfattet forretnings- og sparebanker. Under kommuneansatte er ikke Oslo med i perioden 1996-2002. Skoleverket ble en del av det kommunale tariffområdet fra 1.5.2004 og er inkludert i veksttallet fra og med 2004. Veksttallet for undervisningspersonell i kommunesektoren for 2004 og 2005 er ikke sammenliknbar med tallene for tidligere år. Under statsansatte er tallene eksklusiv BA-selskapene Posten Norge og NSB fra og med 1999. Posten og NSB er omdannet til aksjeselskaper og er nå med i øvrige bedrifter i NAVO.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Beregningsutvalget.

Tabell 1.2 Årslønnsvekst fra året før i prosent for alle grupper¹ og for tre sektorer i økonomien.

	Alle grupper ²	Industrien		Varehandel ³	Offentlig forvaltning ⁴
		Alle bedrifter	NHO-bedrifter		
1997	4,3	-	4,1	4,7	3,9
1998	6,2	-	6,1	6,2	6,0
1999	5,1	5,4	4,7	4,7	4,8
2000	4,4	4,2	4,6	4,5	4,6
2001	4,8	4,5	5,1	5,2	4,5
2002	5,7	5,8	5,6	4,4	6,4
2003	4,5	4,5	4,0	4,6	5,1
2004	3,5	3,6	3,8	3,9	3,6
2005	3,3	3,6	4,0	3,7	3,4
2006	4,1	3,6	4½	4,1	4¼ ⁵
1996-2006	56,6	-	57,2	56,8	57,6
Gjennomsnitt per år	4,6	-	4,6	4,6	4,7
2001-2006	22,9	22,9	23,7	22,5	24,9
Gjennomsnitt per år	4,2	4,2	4,3	4,1	4,5
Lønn 2005, per årsverk	346 300	339 000	368 200	327 800	331 000
Lønn 2005, heltidsansatte	357 700	343 100	-	349 300	338 000

¹ Lønnsveksten er per årsverk for offentlig forvaltning og for NHO-bedrifter i industrien. For varehandel og for alle bedrifter i industrien er lønnsveksten for heltidsansatte.

² Før 1998 omfatter gjennomsnittlig årslønnsvekst gruppene i tabell 1.1 samt ansatte i forretningsmessig tjenesteyting og eiendomsdrift, forsikring og uorganiserte bedrifter i varehandel. Fra og med 1998 er også ansatte i uorganiserte bedrifter i bygg- og anleggsvirksomhet og industri med. Ansatte i oljevirksomhet er inkludert fra 2001. For 2002 er også ansatte i privat helse- og sosialtjenester, privat skolevirksomhet, kraftforsyning og sosial- og personlig tjenesteyting med. For årene 2003 - 2006 har SSB beregnet årslønnsveksten. Beregningen av årslønnsvekst for disse årene er gjort på grunnlag av det lønnsbegrepet som legges til grunn i TBU, dvs. fast avtalt lønn inkl. faste tillegg, uregelmessige tillegg og bonuser. Overtidsgodtgjørelse og naturalytelser holdes dermed utenom.

³ Inklusive motorkjøretøytjenester

⁴ Omfatter det kommunale- og det statlige tariffområdet og de statlig eide helseforetakene. NSB BA og Posten Norge BA er ikke med i tallene fra og med 1999. Stillinger med bare lokal lønnsdannelse i kommunene er med fra og med 2003. Oslo kommune er med i tallene fra 2003.

⁵ Ekskl. helseforetakene

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Beregningsutvalget.

Tabell 1.3 Lønnsoverhenget fra året før i prosent og avtalte tillegg for 2007.

Område/gruppe:	2003	2004	2005	2006	2007	Avtalte tillegg for 2007
Ansatte i NHO-bedrifter:						
- Arbeidere i alt	-	1,3	1,1	0,9	1¼	
- Industriarbeidere	1,7	1,4	1,2	1,0	1¼	
- Industrifunksjonærer	2,1	1,7	1,5	1,6	2	
- Industrien i alt	-	-	-	1,3	1½	
HSH-bedrifter i varehandel	1,3	0,9	0,7	1,1	1,2	
Finanstjenester ¹	2,2	0,5	1,5	1,1	1,4	
Staten	3,8	0,4	1,9	0,7	2¾	
Skoleverket	5,3 ²	0,2	-	-		
Kommunene ³ :	2,2	0,6	1,5	0,4	1½	1½
- Undervisningspersonale			1,4 ⁴	0,3 ⁴		
Ansatte i NAVO-bedrifter:						
- Helseforetakene	2,0	0,7 ⁵	1,5	0,9		1¼
- Øvrige bedrifter	1,7	1,1	1,1	1,1		
Veid gjennomsnitt ⁶	2,7	1,1	1,4	1,1	1¾	¼

¹ Forretnings- og sparebanker og forsikring under ett som omfatter noen flere grupper enn forhandlingsområdet bank og forsikring. Forsikring er inkludert i overhenget fra og med 2004.

² Skolepakke II trakk opp overhenget til 2003 med om lag 1¼ prosentpoeng.

³ Inkl. undervisningsstillinger fra 2005.

⁴ Omfatter bare stillinger med i hovedsak sentral lønnsdannelse (ekskl. Oslo kommune), mens alle var med i skoleverket i tidligere år.

⁵ Holdes legene utenfor beregningen, er overhenget til 2004 på 0,8 prosent for øvrige grupper i helseforetakene.

⁶ Overhengene er et gjennomsnitt for alle lønnstakergrupper under ett og omfatter således flere grupper enn områdene i tabell 1.7.

Kilde: Beregningsutvalget.

Lønnsutviklingen for kvinner og menn

Utvalget vil komme til oppdaterte tall for lønnsutviklingen for kvinner og menn i mars.

2. Prisutviklingen

Konsumprisene (KPI) økte i gjennomsnitt med 2,3 prosent fra 2005 til 2006, mot 1,6 prosent året før. Målt på tolv månedersbasis, varierte prisveksten i 2006 mellom 1,8 prosent (januar) og 2,7 prosent (april og oktober). Elektrisitetsprisutviklingen trakk alene veksten i KPI opp med ett prosentpoeng fra 2005 til 2006. Også prisutviklingen for drivstoff og tjenester bidro til konsumprisveksten i 2006. Det var i første rekke prisene på klær som bidro til å dempe konsumprisveksten i 2006, men også prisene på audiovisuelt utstyr gikk ned. Fra januar 2006 til januar 2007 økte KPI med 1,2 prosent, ned fra en tolv månedersvekst på 2,2 prosent i desember. Den reduserte tolv månedersveksten må særlig ses i sammenheng med utviklingen i elektrisitetsprisene.

Prisveksten justert for avgiftsendringer og utenom energivarer (KPI-JAE) steg med 0,8 prosent fra 2005 til 2006, ned fra 1,0 prosent året før. Veksten i KPI-JAE falt fra begynnelsen av 2006 og fram mot sommeren. Tolv månedersveksten i august på 0,4 prosent var den laveste på to år. Etter den tid har veksten i KPI-JAE tatt seg opp igjen, og tolv månedersveksten var 1,0 prosent i både desember 2006 og januar 2007.

Utvalget har i denne rapporten gjennomført beregninger med den makroøkonomiske modellen Kvarts for å anslå utviklingen i konsumprisene fra 2006 til 2007. I modellberegningene er det lagt til grunn forutsetninger om bl.a. utviklingen i kronekursen, importpriser, råoljepriser og elektrisitetspriser, samt tatt hensyn til effekter på prisutviklingen av avgiftsopplegget.

Modellberegningene gir en gjennomsnittlig økning i konsumprisene fra 2006 til 2007 på 0,6 prosent. Justert for avgiftsendringer og utenom energivarer, gir modellberegningene en prisvekst i 2007 på 1,5 prosent. Dersom kronekursen blir 2 prosent svakere eller sterkere enn forutsatt, viser modellberegningene at prisstigningen vil bli økt eller redusert med 0,4 prosentpoeng i forhold til referansebanen. En oljepris som på årsbasis er 40 kroner pr. fat høyere enn forutsatt, vil kunne øke prisstigningen med 0,2 prosentpoeng fra 2006 til 2007. En lavere oljepris vil på tilsvarende måte bidra til lavere prisstigning. Dersom veksten i elektrisitetsprisene blir 10 prosentpoeng lavere eller høyere enn lagt til grunn, vil det ifølge modellberegningene endre prisveksten med 0,4 prosentpoeng i forhold til referansebanen.

Tabell 2.1 Modellresultater. Beregnet vekst i KPI og KPI-JAE fra 2006 til 2007 og isolerte virkninger av enkelte endringer i forutsetningene. Konsumprisvekst i prosent fra samme periode året før

	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	Året
KPI	0,8	0,4	0,4	0,7	0,6
KPI-JAE	1,2	1,5	1,6	1,7	1,5
<i>Isolerte prisvirkninger av:</i>					
10 prosentpoeng høyere/lavere elektrisitetsprisvekst	+/-0,4	+/-0,4	+/-0,5	+/-0,5	+/-0,4
2 prosent svakere/sterkere krone	+/-0,2	+/-0,4	+/-0,5	+/-0,4	+/-0,4
40 kroner høyere/lavere oljepris	+/-0,1	+/-0,2	+/-0,2	+/-0,2	+/-0,2

Målt som vekst over fire kvartaler indikerer modellberegningen at prisveksten målt ved KPI vil være lavest i 2. og 3. kvartal 2007, jf. tabell 2.1. Dette har sammenheng med forutsetningene om utviklingen i energiprisene gjennom inneværende år i forhold til utviklingen gjennom

fjoråret. Det er anslått at prisveksten blir 0,8 prosent i 1. kvartal, 0,4 prosent i 2. og 3. kvartal og 0,7 prosent i 4. kvartal. Prisveksten målt ved KPI-JAE antas å tilta gjennom året.

Nedenfor følger en gjennomgang av de ulike forutsetningene som ligger til grunn for modellberegningen:

- Det avgiftsopplegget som Stortinget har vedtatt for 2007, anslås å øke prisveksten med 0,1-0,2 prosentpoeng utover et prisjustert avgiftsopplegg.
- Utvalget har lagt til grunn at elektrisitetsprisene på årsbasis vil falle med om lag 20 prosent fra 2006 til 2007.
- Utvalget har lagt til grunn en gjennomsnittlig oljepris på om lag 55 USD (343 kroner) i 2007.
- Ved utarbeidningen av prisprognosen har utvalget tatt utgangspunkt i den importveide kronekursen fra midten av januar til midten av februar og lagt til grunn at valutakursen vil holde seg på om lag dette nivået gjennom 2007. Det vil innebære en svekkelse av kronen på om lag 1 prosent fra 2006.
- Det er i modellberegningene lagt til grunn en gjennomsnittlig økning i importprisene på konsumrelaterte varer med 2,2 prosent fra 2006 til 2007, regnet i norske kroner.

Slike modellbaserte beregninger vil alltid være beheftet med usikkerhet. Usikkerheten i prisvekstanslaget for 2007 er særlig knyttet til utviklingen i elektrisitetsprisene, der det i modellberegningen er lagt til grunn et betydelig fall fra 2006 til 2007. I tillegg er det usikkert hvor raskt og sterkt endringer i kronekursen påvirker prisveksten, hvordan kronekursen vil utvikle seg dersom rentedifferansen overfor utlandet øker og hvor sterke effektene fra endringene i den internasjonale arbeidsdelingen blir framover. Det er også usikkerhet knyttet til hvordan den innenlandske konkurransen påvirker prisutviklingen. Med bakgrunn i de beregningene som er gjennomført og ovennevnte vurderinger, anslår Beregningsutvalget en **gjennomsnittlig prisvekst på 0-1 prosent fra 2006 til 2007.**

3. Industriens konkurranseevne

Den omfattende deltakelsen i det internasjonale varebyttet har gjort det mulig for Norge å oppnå en langt høyere materiell levestandard enn hva som ville vært mulig i en økonomi som var vesentlig mer skjermet overfor utenlandsk konkurranse. Fordelene ved det internasjonale varebyttet vil bli vesentlig redusert, hvis vi ikke samtidig kan sørge for en full og effektiv ressursutnyttelse, herunder full sysselsetting, og en akseptabel inntektsfordeling. Land som deltar i det internasjonale vare- og tjenestebyttet, må over tid ha en rimelig balanse i utenriksøkonomien. *Et lands konkurranseevne uttrykker derfor evnen til å opprettholde en rimelig balanse i utenriksøkonomien over tid, samtidig som en har full og effektiv ressursutnyttelse og en akseptabel inntektsfordeling.*

Konkurranseevnen for en næring karakteriserer evnen til å utvikle seg over tid. Dette beror på næringens lønnsomhet og dens evne til å trekke til seg investeringer. En lønnsom næring må kunne hevde seg i konkurranse med utenlandske bedrifter på produktmarkedene, og med andre norske næringer i arbeidsmarkedet.

Økt globalisering, sterkere internasjonal konkurranse og lavere transportkostnader har medført at stadig større deler av norsk næringsliv utsettes for konkurranse fra utlandet. Mange tjenesteytende næringer, bygg og anlegg mv. har i de senere år blitt stilt ovenfor stadig sterkere konkurranse fra utenlandske tilbydere. Blant eksport- og importkonkurrerende næringer i fastlandsøkonomien er imidlertid industrien fortsatt den viktigste enkeltnæringen. En rimelig god evne for industrien til å konkurrere både ute og hjemme er dermed viktig for å realisere en balansert økonomisk utvikling. Dette behøver imidlertid ikke innebære at industriens konkurranseevne hele tiden må være like god. Da oljeinntektene kom inn i norsk økonomi, kunne kravet til balanse i utenriksøkonomien sikres med en mindre industrisektor. Men oljeinntektene innebærer ikke at konkurranseutsatt sektor på varig basis kan ha svakere konkurranseevne enn konkurrentene hos handelspartnerne.

Lønnskostnadene er den enkeltfaktoren som betyr mest for kostnadene i norsk industriproduksjon. Målt som andel av verdiskapingen (bruttoproduktet) i industrien har lønnskostnadene utgjort om lag 70 prosent de siste ti årene.

Den kostnadmessige konkurranseevnen for **industrien**, målt ved relative timelønnskostnader for industriarbeidere i felles valuta, har svekket seg i løpet av de to siste årene. Fra 2004 til 2005 var veksten i timelønnskostnadene i Norge på linje med veksten hos handelspartnerne, men kronkursen styrket seg slik at de relative lønnskostnadene målt i felles valuta økte med 4 prosent. I 2006 anslås de relative timelønnskostnadene i felles valuta å ha økt med 1,3 prosent. Timelønnskostnadene økte raskere i Norge enn hos handelspartnerne. På den annen side svekket kronen seg noe.

Den kostnadmessige konkurranseevnen, målt ved relative lønnskostnader per ansatt i felles valuta, svekket seg samlet sett for norsk **markedsrettet virksomhet** i 2005. Styrkingen av kronen og noe høyere lønnskostnadsvekst enn hos handelspartnerne medførte at de relative lønnskostnadene per ansatt økte med 5,4 prosent. I 2006 svekket kronen seg noe. Lønnskostnadsveksten var imidlertid høyere i Norge enn hos handelspartnerne, noe som medførte at de relative lønnskostnadene per ansatt i felles valuta økte med 0,6 prosent.

Norske **timelønnskostnader for alle ansatte i industrien** i 2006 er anslått å ligge om lag 23 prosent høyere enn et handelsvektet gjennomsnitt av handelspartnerne i EU. For

industriarbeidere er de norske kostnadene anslått å ligge vel 40 prosent høyere enn nivået hos Norges handelspartnere. Det er knyttet usikkerhet og svakheter til tallene. Blant annet er pensjonskostnader bare delvis inkludert i statistikken.

Målt ved relative timelønnskostnader har den kostnadmessige konkurranseevnen i industrien svekket seg betydelig i løpet av de siste ti årene. Høy produktivitetsvekst innenlands kan i prinsippet motvirke denne svekkelsen. Produktivitetsveksten i norsk industri, målt ved bruttoprodukt per timeverk, var imidlertid lavere enn hos handelspartnerne fram til årtusenskiftet. Etter dette synes imidlertid utviklingen i Norge å ha vært bedre enn hos handelspartnerne.

Lønnsomheten i industrien, målt ved tall fra nasjonalregnskapet og regnskapstall for aksjeselskaper, bedret seg i 2004. Ifølge regnskapstall for aksjeselskaper opplevde industrien ytterligere lønnsomhetsvekst i 2005.

I ettetid kan utviklingen i industriens totale konkurranseevne et stykke på vei avleses gjennom utviklingen i markedsandelene for tradisjonelle varer på hjemmemarkedene og eksportmarkedene. Etter et betydelig fall i eksportmarkedsandelene på slutten av 1990-tallet, holdt disse seg relativt stabile i perioden 2000-2003. I perioden 2003-2005 ser disse imidlertid ut til å ha falt noe.

Tabell 3.1 Timelønnskostnader for arbeidere i industrien. Prosentvis endring fra året før¹⁾

	Gj.snitt 1997-											
	2006	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Vekst i lønnskostnader pr. time												
Norg	4,8	4,4	4,0	8,0	4,6	3,0	6,4	5,4	4,0	5,9	2,8	4,1
Handelspartnerne	3,2	3,9	3,6	2,8	3,1	4,2	3,7	3,4	3,4	2,5	3,0	2,1
Relativ timelønnskostnadsvekst nasjonal	1,6	0,5	0,3	5,0	1,5	-1,2	2,6	1,9	0,5	3,3	-0,2	1,9
Relativ timelønnskostnadsvekst felles	1,9	0,1	0,6	1,7	1,1	-3,2	5,8	10,3	-1,9	-0,1	4,0	1,3
<i>Memo:</i>												
Valutakurs ²⁾	-0,3	0,4	-0,3	3,3	0,4	2,1	-3,0	-7,7	2,5	3,4	-4,0	0,6

1) Tall for handelspartnerne er beregnet som veide geometriske gjennomsnitt, der vektene er de samme som ligger til grunn for den handelsvektede valutakursen (jf. boks 3.2). Timelønnskostnadene gjelder arbeidere i industrien.

2) Handelsvektet valutakurs. Beregnet av TBU. Et positivt endringstall innebærer en effektiv svekkelse av norske kroner.

Kilder: Bureau of Labor Statistics (BLS), Eurostat, SSB og Beregningsutvalget

4. Makroøkonomisk utvikling

Internasjonal økonomi

Internasjonal økonomi er inne i den kraftigste oppgangen siden begynnelsen av 1970-tallet. De siste årene har den samlede BNP-veksten i verdensøkonomien vært om lag 5 prosent, og det ventes vekstrater nær dette nivået også i år. Veksten er særlig sterk i Kina, India og andre framvoksende økonomier i Asia. I USA har veksten avtatt noe den siste tiden, mens veksten i euroområdet nå er godt over gjennomsnittet for de siste fem årene. I Japan har den moderate oppgangen fortsatt. I 2006 var BNP-veksten hos Norges handelspartnere om lag 3,6 prosent. OECD anslår at veksten vil avta til 3,1 prosent i år. Vekstavmatningen må særlig ses i sammenheng med noe svakere vekstutsikter i USA og at renteøkninger i flere land vil bidra til noe lavere vekstimpulser framover.

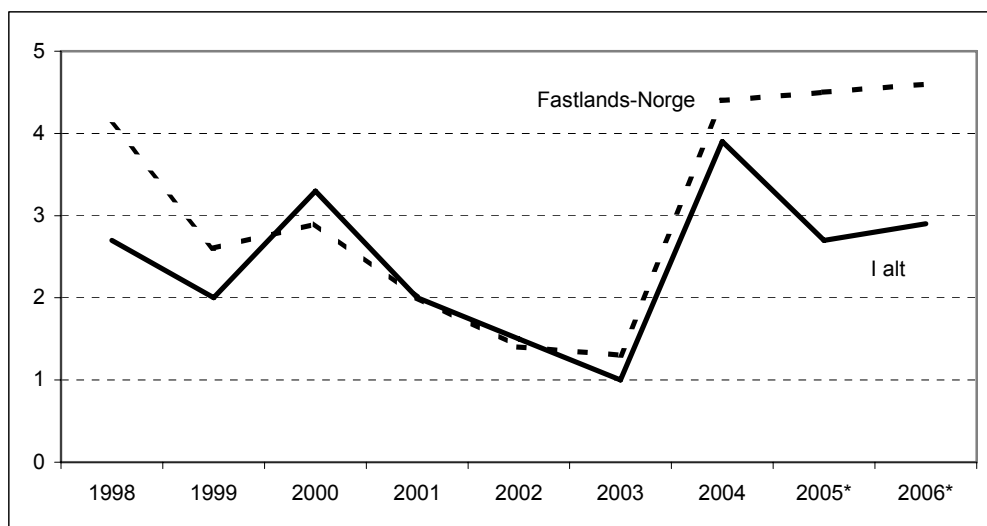
Det er en rekke *usikkerhetsmomenter* knyttet til utviklingen. Av negative faktorer framhever OECD risikoen for brå og ukontrollerte tilpasninger til de store ubalansene i verdensøkonomien og for en markert nedgang i boligprisene i flere land. På den positive siden kan veksten i euroområdet og framvoksende økonomier bli sterkere enn ventet. Lavere oljepriser vil også kunne bidra til sterkere vekst enn anslått.

Norsk økonomi

Aktiviteten i fastlandsøkonomien har vært i oppgang siden sommeren 2003. BNP for Fastlands-Norge økte med 4,6 prosent i 2006, om lag det samme som året før. Lave renter, lav prisvekst, økte petroleumsinvesteringer og økt etterspørsel fra utlandet har vært viktige drivkrefter for oppgangen i norsk økonomi. Utviklingen har vært preget av høy vekst i husholdningenes konsum og boliginvesteringer. Også private fastlandsbedrifter har økt sine investeringer. Sterk økning i importen har imidlertid bidratt til å dempe effektene fra høyere etterspørsel til norsk produksjon.

Arbeidsmarkedet bedret seg markert i 2006. På årsbasis økte sysselsettingen i 2006 med om lag 72 000 personer, og den registrerte arbeidsledigheten gikk markert ned. Fra 2005 til 2006 ble summen av antall registrerte ledige og personer på ordinære arbeidsmarkedstiltak redusert med nesten 25 000, til 72 900. Sesongjustert var 61 600 enten helt ledige eller på ordinære tiltak ved utgangen av januar 2007. Økt arbeidsinnvandring har begrenset nedgangen i arbeidsledigheten. Omfanget av arbeidsinnvandringen er imidlertid usikkert. Nasjonalregnskapet har anslått at økt arbeidsinnvandring sto for 15-25 prosent av sysselsettingsveksten i 2006. I tillegg kommer veksten i såkalte tjenesteytere som ikke skal regnes som sysselsatte i nasjonalregnskapet.

Prognosene fra Finansdepartementet, Norges Bank og Statistisk sentralbyrå peker alle i retning av en fortsatt høy aktivitetsvekst i fastlandsøkonomien i 2007. Veksten antas likevel å bli klart lavere enn i 2006, i hovedsak på grunn av mindre ekspansive impulser fra petroleumsinvesteringene og lavere vekst i de norske eksportmarkedene. Sysselsettingsveksten ventes å bli noe dempet, men arbeidsledigheten antas likevel å bli enda lavere enn i 2006. Både husholdningenes forbruk og investeringene i bedriftene i Fastlands-Norge vil ventelig fortsette å stige klart. Det ventes om lag uendrede boliginvesteringer. Den tradisjonelle vareeksporten ligger an til å øke noe mindre enn i fjor.

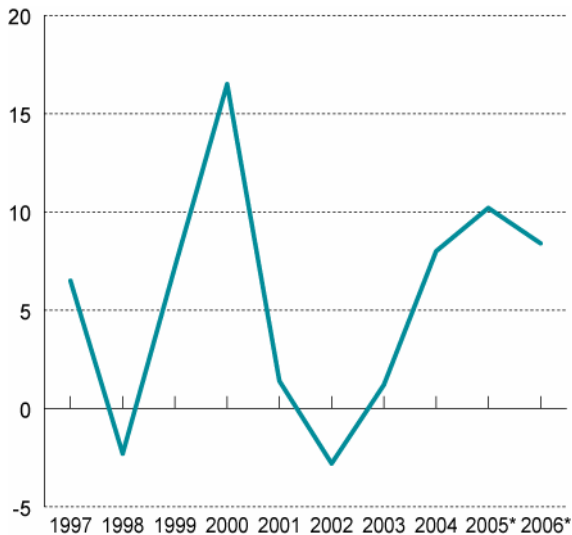

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 4.1: BNP - volumvekst fra året før i prosent

Sterk økning i oljeprisen sammen med god aktivitetsvekst har gitt høy vekst i **disponibel realinntekt for Norge** de siste tre årene. Ifølge nasjonalregnskapet økte **disponibel realinntekt** for Norge med 8,4 prosent fra 2005 til 2006, mot en vekst på 10,2 prosent året før. Sett over en lengre tidsperiode har det vært en betydelig samlet realinntektsvekst. Fra konjunkturbunnen i 2003 til 2006 har disponibel realinntekt for Norge økt med 27 prosent.

Figur 4.2 Disponibel realinntekt for Norge. Prosentvis vekst fra året før

* Foreløpig anslag

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 4.1 *Utviklingen i noen makroøkonomiske hovedstørrelser. Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår*

	2005		2006		
	Regnskap	Regnskap	SSB ¹⁾	NB ²⁾	FIN ³⁾
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	3,3	4,3	3,8	3 ½	3,0
Konsum i offentlig forvaltning	1,8	2,2	2,8	2 ¾	2,7
Bruttoinvesteringer i fast kapital	11,2	8,9	5,8	..	1,8
- Fastlands-Norge	9,1	8,9	5,7	5 ½	2,9
- Utvinning og rørtransport	19,1	9,1	3,8	0	-2,5
Eksport	0,7	1,5	3,6	..	5,3
- Tradisjonelle varer	5,2	6,5	3,1	4 ½	4,0
Import	8,6	9,1	5,2	4 ¼	3,5
- Tradisjonelle varer	8,2	10,6	5,6	..	5,2
Bruttonasjonalprodukt	2,7	2,9	3,3	3 ¾	3,6
- Fastlands-Norge	4,5	4,6	3,3	3 ¼	2,9
Sysselsatte personer	1,0	3,1	2,0	1 ½	1,3
Utførte timeverk, Fastlands-Norge	1,2	2,1	2,0
Arbeidsledighetsrate -AKU (nivå)	4,6	3,4	2,7	3	3,0
Årslønn	3,7	4,1 ⁴⁾	5,5 ⁴⁾	5	4 ½
Konsumprisindeksen	1,6	2,3	0,3	1 ¼	1 ¾
Driftsbalansen, mrd. kroner	300,8	365,7	297,6
Husholdningenes disponible realinntekt	5,2	-3,5	5,4
MEMO:					
Pengemarkedsrente (nivå)	2,2	3,1	4,6	4 ¼	..
Importveid kronkurs ⁵⁾	-3,9	0,6	-0,1	2 ½	1
Gjennomsnittlig lånerente ⁶⁾ (nivå)	3,9	4,3	5,6
Råoljepris ⁷⁾ i kroner (nivå)	351	414	338	..	390

1) Anslag ifølge Statistisk sentralbyrå, Økonomiske analyser 1/2007, februar 2007.

2) Anslag ifølge Norges Bank. Inflasjonsrapport 3/2006, november 2006.

3) Anslag ifølge Finansdepartementet, St.meld. nr. 1 (2006-2007), oktober 2006.

4) Lønn per normalårsverk - som også inneholder overtid.

5) Positivt tall innebærer svekket krone.

6) Husholdningenes lånerente i private finansinstitusjoner.

7) Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.

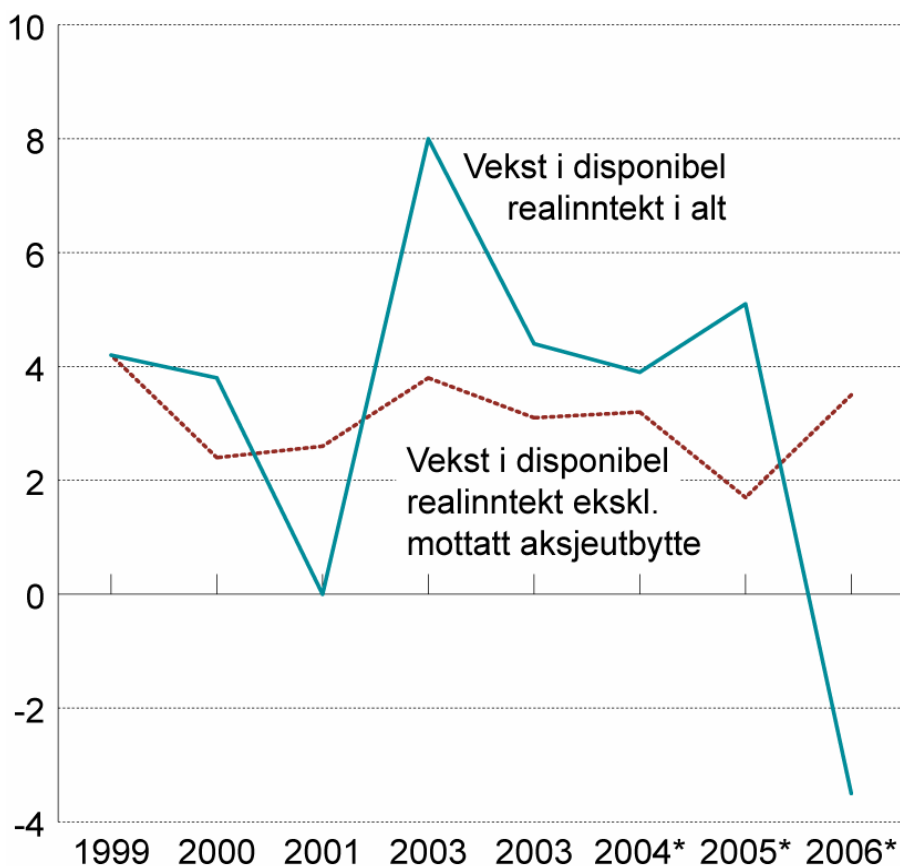
5. Inntektene i husholdningene

Samlet inntektsutvikling for husholdningene bestemmes både av inntektsutviklingen for den enkelte og av antallet som tjener opp inntekt. Utviklingen i formues-, skatte- og trygdeforhold kommer også inn.

Husholdningenes disponible realinntekt utenom aksjeutbytte økte ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall med 3,5 prosent fra 2005 til 2006. Hovedforklaringen til oppgangen er sterk sysselsettingsvekst kombinert med reallønnsvekst. Disponibel realinntekt inklusive aksjeutbytte gikk derimot ned med 3,5 prosent. Svingninger i mottatt aksjeutbytte, som i stor grad har vært skattemotiverte, har påvirket husholdningenes totale inntektsvekst betydelig i de senere år og trakk altså inntektsveksten kraftig ned i 2006. Regnet per person, gikk disponibel realinntekt utenom aksjeutbytte opp med 2,6 prosent.

Bidragene fra *lønn*, som er den største inntektskomponenten, har jevnt over vært store i de siste årene med unntak av 2003. I 2003 var vekstbidraget fra lønnsinntektene negativt. Dette skyldes nedgang i sysselsettingen. Tall fra nasjonalregnskapet viser at vekstbidraget fra lønnsinntektene var på 3,9 prosentpoeng i 2006 og kan forklares både med sterk sysselsettingsvekst og reallønnsvekst.

Offentlige stønader, som er den viktigste inntektskilden for pensjonister og trygdede, har i hele perioden 1999-2006 gitt positive bidrag til veksten i husholdningenes disponible realinntekt. I perioden 2000-2003 var bidraget fra offentlige stønader gjennomgående høyt. Dette må ses i sammenheng med en økning i utgiftene under folketrygden, samt innføring av kontantstøtteordningen i perioden. For 2006 viser foreløpige nasjonalregnskapstall at offentlige stønader økte disponibel realinntekt med 0,3 prosentpoeng. Bak utviklingen ligger en relativ sterk vekst i utbetaling av pensjoner og sykepenger, mens utbetaling av arbeidsledighetstrygd har blitt kraftig redusert.

Figur 5.1 Vekst i disponibel realinntekt for husholdninger og ideelle organisasjoner. Prosentvis endring fra året før.

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Reallønn etter skatt ifølge standardbergninger for utvalgte grupper

Tabell 5.1 indikerer en økning i reallønn etter skatt for lønnstakere i alt på om lag 1¾ prosent fra 2005 til 2006, mot 2,5 prosent året før.

For industriarbeidere økte reallønnen etter skatt i gjennomsnitt med 1½ prosent fra 2005 til 2006, mens økningen for industrifunksjonærer i NHO-bedrifter var om lag 3 prosent i samme periode. For ansatte i HSH-bedrifter i varehandel var økningen 2 prosent. For kommuneansatte inklusive skoleverket økte reallønnen etter skatt i gjennomsnitt med 1¾ prosent fra 2005 til 2006, mens veksten for statsansatte var på om lag 2 prosent. Ansatte innen finanstjenester har hatt en kjøpekraftsutvikling på i størrelsesorden 3,5 prosent i denne perioden.

Endringene i skattereglene for lønnstakere for 2007 innebærer en skatteskjerpelse for dem med høy lønnsinntekt. Dette skyldes innstramningen i toppskatten. Fra 2006 til 2007 er innslagspunktet i trinn 1 i toppskatten økt fra 394 000 kroner til 400 000 kroner (underregulert). I trinn 2 er innslagspunktet redusert fra 750 000 kroner til 650 000 kroner.

Skattereglene for 2007 innebærer også en viss skattelettelse for arbeidstakere med lave inntekter. Fra 2006 til 2007 ble satsen i minstefradraget økt fra 34 prosent til 36 prosent.

Det er også vedtatt enkelte andre endringer i skattereglene som berører lønnstakere. Blant annet er fradraget for fagforeningskontingent økt til 2 700 kroner

Tabell 5.1 Beregnet vekst i reallønn etter skatt per årsverk for utvalgte grupper. Lønnstakere i klasse 1 med gjennomsnittlig årslønn og med standardfradrag. Vekst i prosent

Grupper	Gjennomsnittlig årslønn i 2005, kr	2004-2005		2005-2006	
		Lønnsvekst	Vekst i reallønn etter skatt	Anslått lønnsvekst	Anslått vekst i reallønn etter skatt
Industriarbeidere ¹⁾	306 600	3,4	2,9	3½	1½
Industrifunksjonærer ²⁾	454 500	4,3	4,3	4¾	3
HSH-bedrifter i varehandel ³⁾	318 300	3,9	3,3	4,2	2,0
Finanstjenester ⁴⁾	431 800	7,7	6,8	5,6	3,5
Statsansatte	350 600	3,4	2,7	4½	2
Kommuneansatte ⁵⁾	316 700	3,4	2,8	4	1¾
Veid snitt av alle grupper ⁶⁾	346 300	3,3	2,5	4,1	1¾

1) Gjelder for industriarbeidere med gjennomsnittlig avtalefestet normalarbeidstid, for dagarbeidere betyr dette 37,5 t/uke. Omfatter industriarbeidere som inngår i NHO-bedrifter.

2) Industrifunksjonærer i NHO-bedrifter.

3) Tall for HSH-bedrifter i varehandel er for heltidsansatte.

4) Dekker noen flere grupper enn forhandlingsområdet bank og forsikring. Høye bonusutbetalinger trakk opp lønnsveksten både i 2005 og 2006.

5) Inklusive skoleverket.

6) Gjennomsnittet er veid med andel av total utbetalt lønn som vekt. Gjennomsnittet gjelder alle grupper, også de som ikke inngår i tabellen.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Beregningsutvalget.

Pensjonen for enslige minstepensjonister og minstepensjonistektepar økte reelt med henholdsvis 1,2 og 1,7 prosent fra 2005 til 2006. I 2006 utgjorde minstepensjonen i gjennomsnitt 111 476 kroner for enslige og 204 312 kroner for ektepar. En særskilt skattereduksjonsregel sikrer at minstepensjonister uten særlig formue eller inntekter utenom pensjon ikke betaler skatt.

Økningen i gjennomsnittlig grunnbeløp var 3,5 prosent fra 2005 til 2006. Alle enslige pensjonister fikk økt pensjon fra folketrygden i takt med økningen i grunnbeløpet fra 2005 til 2006. Pensjonistektepar fikk imidlertid økt pensjonen fra folketrygden noe mer fra 2005 til 2006 som følge av hevingen av grunnpensjonen for ektepar.²

Endringene i skattereglene for pensjonister for 2007 innebærer at øvre grense i minstefradraget for pensjonsinntekt ble økt i tråd med den forventede lønnsveksten i Nasjonalbudsjettet 2007. Satsen i minstefradraget er økt fra 24 prosent til 26 prosent. Særfradraget for alder og uførhet ble holdt uendret fra 2006 til 2007. Formuestillegget i skattebegrensingsregelen er redusert fra 2 prosent til 1,5 prosent av nettoformue over 200 000 kroner.

Grensene for skattefri nettoinntekt for pensjonister er oppjustert med den anslåtte lønnsveksten i Nasjonalbudsjettet 2007 til 99 600 kroner for enslige og til 163 300 kroner for ektepar. Dette sikrer at personer med minstepensjon som ikke har andre inntekter eller nettoformue over 200 000 kroner slipper å betale skatt.

² For ektepar og visse typer samboere ble grunnpensjonen økt fra 1,5 til 1,7 G fra 2003 til 2005. Økningen i grunnpensjonen for ektepar, som ble vedtatt av Stortinget i forbindelse med behandlingen av budsjettet for 2003, er dermed fullført.

Boks 1.1 Lønnsbegreper og grunnlaget for beregning av årslønnsvekst

Beregningene som utvalget legger fram, bygger på Statistisk sentralbyrås strukturstatistikk for lønn, en statistikk som en gang per år kartlegger nivå, fordeling og endring i lønn. Videre bygger beregningene i hovedsak på prinsipper og forutsetninger som utvalget har lagt til grunn i tidligere rapporter. SSBs lønnsstatistikk er utviklet i tråd med EØS-retningslinjer på området og i nært samarbeid med partene i lønnsoppgjøret for å dekke krav til forhandlingsstatistikk.

I privat sektor bygger SSBs lønnsstatistikk på opplysninger fra et utvalg av bedrifter i alle næringshovedområder³ med unntak av primærnæringene. Utvalgene varierer i størrelse fra om lag 40 til 80 prosent med i gjennomsnitt om lag 67 prosent av alle ansatte i næringshovedområdet, alt avhengig av i hvor stor grad næringen er omfattet av krav om forhandlingsstatistikk. For NHO-bedrifter er utvalget om lag 70 prosent. Det innhentes opplysninger på individnivå i alle næringer og for alle ansatte uavhengig av stilling og arbeidstid. For ansatte i privat sektor innhentes data på skjema eller via elektroniske media fra foretakene som omfattes av det årlige utvalget.

I offentlig sektor bygger lønnsstatistikken for ansatte i staten på opplysninger fra Statens Sentrale Tjenestemannsregister (SST) hos Fornyings- og administrasjonsdepartementet, mens den for ansatte i kommunal- og fylkeskommunal virksomhet bygger på opplysninger fra Personal administrativt informasjonssystem (PAI) hos KS. Både for ansatte i staten, i kommunal- og fylkeskommunal virksomhet og i helseforetakene er det totaltelling. SSB står for innhenting av lønnsopplysningene for statsansatte og for ansatte i de statlige helseforetakene. SSB offentliggjør offisiell lønnsstatistikk for ansatte både i staten, de statlige helseforetakene, kommunene og for undervisningssektoren.

Beregningene av lønnsnivå og lønnsvekst er basert på oppgaver over time- eller månedsførtjeneste eksklusive overtidstillegg, men inklusive andre typer tillegg. Månedsførtjenesten består av fast avtalt lønn inkl. faste tillegg, uregelmessige tillegg og bonuser. Uregelmessige tillegg omfatter bl.a. tillegg for ubekvem arbeidstid, utkallingstillegg, skifttillegg, smusstillegg, offshoret tillegg og andre tillegg som følge av arbeidets art. Uregelmessige tillegg er som regel knyttet til spesielle arbeidsoppgaver eller arbeidstider.

Beregningene inneholder de samme lønnskomponentene for alle grupper. I lønnskomponentene inngår lønnstillegg som kan ha bakgrunn i spesielle forhold i en bransje, f.eks. skifttillegg og ulempetillegg. Som nevnt inngår bonus i årslønnsbegrepet. Derimot inngår ikke fordel ved opsjoner og fordel ved aksjer til underkurs.

For **tariffområdene** i tabell 1.1 beregnes fra og med 2003 årslønn for alle grupper ved å ta utgangspunkt i lønnsstatistikken for vedkommende år, f. eks. i oktober. En kan dermed anslå økningen i månedsførtjenesten siden oktober året før. Økningen i månedsførtjenesten over denne perioden deles i tariffmessig lønnsøkning og lønnsglidning. Tariffmessig lønnsøkning anslås på grunnlag av tariffavtaler og kan fordeles på bestemte tidspunkter i 12-månedersperioden. Lønnsglidningen, som beregnes som en restpost, blir fordelt på ett eller flere tidspunkter for de ulike gruppene. Deretter kan en beregne et gjennomsnittlig årslønnsnivå for det aktuelle året.

³ Ifølge Standard for næringsgrupper 1994 (C 182).

I beregningene forutsettes det at det ikke skjer noen glidning fra tellingstidspunktet og ut året. Informasjon fra den kvartalsvise lønnsindeksen til SSB viser en viss lønnsvekst for noen grupper i privat sektor fra september/oktober og ut året som ikke har vært fanget opp av beregningsoppleggene. Dette har forholdsvis liten betydning for gjennomsnittlig årslønn og årslønnsvekst, men kan i noen større grad påvirke størrelsen på overhendet til neste år.

Beregningene av lønnsnivå og lønnsvekst i tabell 1.1 er for noen grupper utført for heltidsansatte, dvs. for lønnstakere som avtalt full arbeidstid per uke på tellingstidspunktet for den aktuelle statistikken. Et fullt årsverk svarer imidlertid ikke til det samme antall arbeidstimer for alle lønnstakergrupper. Begrepet "beregnet årsverk" omfatter både heltids- og deltidsansatte der deltidsansatte er regnet om til heltidsekvivalenter, med utgangspunkt i registrert arbeidstid på tellingstidspunktet. Ved beregningene forutsettes det at det gis godtgjørelse for ferie- og sykefravær som er lik lønnsinntekten for arbeidet tid av tilsvarende lengde som fraværet.

I beregningene av årslønn for **heltidsansatte** i privat sektor etter næringshovedområde inngår som hovedregel de som har en avtalt arbeidstid på 33 timer eller mer i uken. Dette er i samsvar med definisjonen av heltid i offisiell lønnsstatistikk. Det skilles ikke mellom arbeid på skift/turnus og på dagtid. I forbindelse med utarbeidning av tariffstatistikk kan SSB sette andre grenser. For ansatte i staten og kommunene inkl. skoleverket er heltid definert som dellønnsprosent/stillingsandel på 100 prosent. For de statlige eide helseforetakene har en også mulighet for å sette grenser mellom heltid og deltid som i privat sektor.

Deltidsansatte er alle som har avtalt arbeidstid lavere enn 33 timer i uken eller dellønnsprosent/stillingsandel lavere enn 100 prosent. For å kunne sammenlikne lønn mellom hel- og deltidsansatte omregnes lønnen til de deltidsansatte til hva den ville vært hvis de jobbet heltid, se vedlegg 2. Lønn per heltidsekvivalent for de deltidsansatte kan da slås sammen med lønnen for de heltidsansatte slik at man kan beregne gjennomsnittlig lønn for alle ansatte.

Det bør utvises forsiktighet ved sammenlikning mellom gruppene. Dette gjelder særlig ved vurdering av utviklingen i ett enkelt år. Videre kan variasjoner i lønnsutviklingen mellom grupper bl.a. ha sammenheng med endringer i sammensetningen av arbeidsstyrken, endringer i stillingsstruktur m.m.

Lønnsglidning framkommer beregningsmessig som forskjellen mellom total lønnsøkning i en bestemt periode og tariffmessig lønnsøkning i den samme perioden. Tillegg ved lokale forhandlinger i privat sektor og for stillinger med bare lokal lønnsdannelse i kommunene regnes som lønnsglidning. I noen tariffområder er forhandlingsmodellen slik at også de lokale forhandlingene er en del av den avtalte lønnsøkningen. I offentlig sektor er tillegg ved lokale forhandlinger normalt en del av rammen som fastsettes sentralt. Denne rammen er likevel ofte en nedre ramme. I staten f. eks. kan etatene/virksomhetene skyte til midler fra driftsbudsjettet. I tillegg kan partene lokalt føre forhandlinger på særlig grunnlag.

Utvalget presenterer tall som viser dekomponering av årslønnsveksten i overheng, bidrag fra tariff tillegg og bidrag fra lønnsglidning. Når en fokuserer på lønnsveksten fra dato til dato, betyr normalt lønnsglidning mer for lønnsveksten enn det som framgår av denne dekomponeringen.

For industriarbeidere bidro lønnsglidningen med 2,5 prosentpoeng av lønnsveksten fra 1. oktober 2004 til 1. oktober 2005, mens bidraget til årslønnsveksten fra 2004 til 2005 var 1,7 prosentpoeng i 2005. For staten bidro lønnsglidningen med 0,5 prosentpoeng av lønnsveksten

fra 1. oktober 2004 til 1. oktober 2005, mens bidraget til årslønnsveksten fra 2004 til 2005 var 0,3 prosentpoeng i 2005. Forskjellen skyldes at en del av lønnsglidningen inngår i overhenget ved beregning av årslønnsvekst. For staten vil det si 0,2 prosentpoeng av overhenget til 2006 (0,5-0,3).

Lønnsoverhenget beskriver hvor mye lønnsnivået ved **utløpet** av ett år ligger over gjennomsnittsnivået for året. Det forteller dermed hvor stor lønnsveksten fra ett år til det neste vil bli dersom det ikke gis lønnstillegg eller foregår strukturendringer i beregningsåret. Størrelsen på overhenget vil ofte være et tolkingsspørsmål. Det kan også variere betydelig mellom områdene. Tariff tillegg og lønnsøkinger ellers blir ofte gitt til ulike tidspunkter for ulike lønnstakergrupper og spredt utover hele året. Lønnstillegg som gis sent i året, fører til større overheng til neste år enn tilsvarende tillegg som gis tidlig i året.

Vedleggstabell1 Beregnet årslønnsvekst¹⁾ fra året før for flere grupper. Utfyllingstabell til tabell 1.1

Arbeidere i NHO-bedrifter ²⁾ :											
År	Arbeidere i alt	Industri- arbeidere	Nærings- og nyttelse	Tekstil- og bekledning	Treindustri	Treforedling- og papirvareind.	Grafisk industri	Kjemisk industri	Mineralbarb. industri	Elektrokjemisk industri	Jern- og metall- industri
1997	4,3	3,7	3,4	3,6	4,1	2,0	3,9	4,3	4,1	2,7	4,6
1998	6,2	5,6	5,3	6,6	6,4	5,6	5,3	5,6	5,7	4,8	5,6
1999	4,9	4,7	4,2	3,1	2,5	5,3	4,2	3,2	6,1	6,0	5,3
2000	4,5	4,5	3,9	3,9	4,3	8,1	4,4	2,9	6,1	4,3	4,1
2001	4,9	4,9	4,2	4,7	4,3	5,3	7,7	5,3	5,0	5,8	5,0
2002	5,6	5,0	6,1	4,6	6,1	4,8	3,4	5,4	5,2	4,0	5,5
2003	4,0	3,5	4,0	4,6	3,0	4,3	2,9	4,2	3,6	7,8	2,5
2004	3,6	3,6	4,0	4,6	3,1	3,6	3,9	2,5	4,4	2,3	4,0
2005	3,2	3,4	3,6	3,4	3,1	3,5	3,8	3,3	3,2	3,9	3,6
2006	-	3½	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1996-05	49,6	46,3	46,0	46,6	43,5	51,3	47,1	43,2	52,7	50,0	48,1
Gj. sn per år	4,6	4,3	4,3	4,3	4,1	4,7	4,4	4,1	4,8	4,6	4,5
Årslønn 2005	kr 307 700	kr 306 600	kr 284 800	kr 261 300	kr 280 600	kr 296 500	kr 359 200	kr 294 200	kr 282 100	kr 339 600	kr 316 000

Arbeidere i NHO-bedrifter ²⁾ :											
ÅR	Bygg- og anleggsvirksomhet		Transport- sektoren	Funksjonærer i NHO-bedrifter		Finanstjenester ³⁾	Varehandel			Hotell- og rest. ⁴⁾	Forsikring
	I alt	Byggevirk.		I alt	Industriefunk.		I alt	Engroshandel	Detaljhandel		
1997	5,8	5,8	3,9	4,8	4,7	4,9	4,7	5,1	4,1	4,0	5,5
1998	6,9	6,8	6,4	6,6	6,8	6,8	6,2	5,4	7,1	6,2	7,3
1999	5,7	5,8	4,8	4,8	4,7	5,1	4,7	5,1	4,0	4,1	4,3
2000	5,3	5,5	4,2	4,6	4,7	5,3	4,5	4,6	4,2	4,4	3,9
2001	4,9	5,2	5,3	7,1	5,3	4,7	5,2	5,3	4,6	3,6	4,2
2002	5,3	5,3	5,4	5,6	6,1	6,2	4,4	4,2	5,5	5,6	6,0
2003	3,7	3,9	5,2	5,1	4,6	4,5	4,6	4,2	5,0	3,1	-
2004	3,6	3,6	4,0	4,1	3,8	4,0	3,9	3,3	4,3	1,5	-
2005	2,7	2,9	3,8	4,1	4,3	7,7	3,7	4,0	3,9	2,5	-
2006	3¾	4,0	4,0	5¼	4¾	5,6	4,1	4,3	5,0	3¼	-
1996-05	53,4	54,7	52,2	57,7	55,1	61,4	50,6	49,6	51,7	40,9	-
Gj. sn per år	4,9	5,0	4,8	5,2	5,0	5,5	4,7	4,6	4,7	3,9	-
Årslønn 2005	kr 331 600	kr 325 900	kr 282 900	kr 452 400	kr 454 500	kr 400 700	kr 349 300	kr 386 600	kr 297 000	kr 246 100	-

ÅR	Forretningsm. tjenesteyting	Staten				Kommunene I alt	NAVO-bedrifter	
		I alt	Sivil ytre etat ⁵⁾	Forretn. Drift ⁵⁾	Skoleverket ⁶⁾		Helsefore- takene	Øvrige bedrifter
1997	4,3	4,3	4,2	2,1	4,0	3,9	-	-
1998	5,9	6,4	7,6	6,8	5,8	5,9	-	-
1999	5,6	4,7	2,0	3,1	4,5	5,0	-	-
2000	5,2	4,6	4,7	4,4	6,0	4,0	-	-
2001	4,1	4,2	3,4	4,3	7,8	3,5	-	-
2002	4,6	5,9	6,4	4,0	8,2	6,0	5,3	5,5
2003	4,8	4,3	-	-	5,4	4,4	7,0 ⁷⁾	3,8
2004	3,5	3,6	-	-	3,2	3,8	3,0 ⁸⁾	3,4
2005	2,4	3,4	-	-	3,0	3,4	3,3 ⁸⁾	3,6
2006	3,2	4½	-	-	-	4	-	-
1996-05	48,4	49,8	-	-	59,3	47,7	-	-
Gj. sn per år	4,5	4,6	-	-	5,3	4,4	-	-
Årslønn 2005	kr 412 100	kr 350 600	-	-	kr 368 000	kr 316 700	kr 366 800 ⁸⁾	kr 330 000

¹ Veksttallene er per årsverk for arbeidere i NHO-bedrifter, funksjonærer i NHO-bedrifter fra og med 2002, staten, skoleverket, kommunene, hotell- og restaurantvirksomhet og NAVO-bedrifter. For de andre er de for heltidsansatte.

² Gjelder for arbeidere med gjennomsnittlig avtalefestet normalarbeidstid, for dagarbeidere betyr dette 37,5 t/uke.

³ Forretnings- og sparebanker og forsikring under ett som omfatter noen flere grupper enn forhandlingsområdet bank og forsikring. Forsikring er inkludert fra og med 2003.

⁴ Omfatter månedslønne, prosentlønte og timelønne arbeidstakere. Både heltids- og deltidsansatte er med i veksttallet. Årslønnsnivået er et gjennomsnitt for fastlønte og prosentlønte. Veksttallet fra 1996 til 1997 er justert for bedrifter som tidligere var medlemmer i Forbundet for Overnatting og Servering (FOS), og som ikke var med i statistikken for 1996. Denne gruppen utgjør 30-40 prosent i grunnlagsmaterialet og er med i veksttallet for 1997-98 og etterfølgende år.

⁵ Lønnsutviklingen mellom lønnsstatistikkens tellingstidspunkter. For de andre er det lagt til grunn årgjennomsnittet.

⁶ Tallet for skoleverket i 2004 og 2005 er for undervisningspersonell med i hovedsak sentral lønnsdannelse i kommunene og ekskl. Oslo kommune.

⁷ Legene trakk opp lønnsveksten med om lag 2 prosentpoeng

⁸ Heltidsansatte

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Beregningsutvalget

Vedleggstabell 2. Relative kostnader, Norge vs. handelspartnerne. Prosentvis endring fra året før¹⁾
 Utfyllingstabell til tabell 3.1

	Gj. 1981- 1990	Gj.snit 1991- 2000	Gj.snit 1997- 2006 ⁴⁾	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
<i>Nominelle korte renter, nivå²⁾:</i>													
Handelspartnerne	13,3	6,9	4,8	3,7	5,8	6,5	6,7	7,2	6,9	4,1	2,0	2,2	3,1
	9,6	6,2	3,7	4,5	4,6	3,4	4,7	4,5	3,7	2,8	2,5	2,6	3,2
Rentedifferanse korr. for endringer i	1,8	0,0	1,4	-0,5	-2,2	2,5	-0,1	5,7	11,6	-1,2	-3,8	3,9	-0,8
<i>Konsumpriser:</i>													
Norg	7,6	2,3	2,1	2,6	2,2	2,3	3,1	3,0	1,3	2,5	0,4	1,6	2,3
Handelspartnerne	4,2	3,2	1,8	2,1	1,5	1,5	2,0	2,5	2,0	1,9	1,6	1,7	1,6
Relative i nasjonal	3,3	-0,8	0,3	0,5	0,7	0,8	1,1	0,5	-0,7	0,6	-1,2	-0,1	0,6
Relative i felles	1,7	-1,4	0,6	0,8	-2,6	0,4	-1,0	3,5	7,5	-1,8	-4,4	4,1	0,0
<i>Industriens el.priser i øre pr. kWh:</i>													
Norg	13,4	15,0	17,5	15,8	14,1	15,8	15,7	17,7	17,6	19,2	20,3	21,5	
Handelspartnerne	38,5	47,0	47,2	44,2	50,0	44,9	44,8	45,1	41,8	51,5	51,5	50,8	
Relativ elektrisitetspriser prosent ³⁾	34,8	31,9	37,1	35,8	28,1	35,2	35,0	39,2	42,1	37,3	39,4	42,3	

1) Tall for handelspartnerne er beregnet som veide geometriske gjennomsnitt, der vektene er de samme som ligger til grunn for beregningen av industriens effektive valutakurs.

2) Tremåneders pengemarkedsrenter.

3) Nivået på prisen i Norge i prosent av nivået for handelspartnerne.

4) 1997-2005 der det ikke finnes tall for 2006

Kilder: International Energy Agency, IMF, Statistisk sentralbyrå, OECD og Reuters EcoWin